

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

Public participation in preventing and solving drug problems in Bang Phli

District, Samut Prakan Province

มานพ เข็มเล็ก**

Manop Khemlek

6714830073@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และ 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา รูปแบบการมีส่วนร่วม ของประชาชนในพื้นที่อำเภอบางพลี การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงประชาชนในชุมชน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง รวมจำนวน 15 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลี ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและวัยแรงงาน ซึ่งพบปัญหาการเข้าถึงยาเสพติดได้ง่าย การแพร่ระบาดในกลุ่มเพื่อน และการขาดกิจกรรมสร้างสรรค์ในชุมชน ขณะเดียวกันยังพบข้อจำกัดด้านการเฝ้าระวังและการติดตามกลุ่มเสี่ยงอย่างต่อเนื่องในด้าน การมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ (1) การเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์และให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชน (2) การมีส่วนร่วมผ่านกลไกเครือข่ายชุมชน เช่น อาสาสมัครและชุดปฏิบัติการในพื้นที่ (3) การป้องกันและเฝ้าระวังในระดับครอบครัว โดยการดูแลเอาใจใส่และติดตามพฤติกรรมกลุ่มเสี่ยง และ (4) การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการแจ้งเบาะแสและสนับสนุนกระบวนการแก้ไขปัญหา ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน ความตระหนักรู้ของประชาชนต่อผลกระทบของยาเสพติด และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชน, ปัญหาเสพติด, อำเภอบางพลี

Keywords : public participation, drug problems, Bang Phli District

*บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

**นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทนำ

ปัญหาสุขภาพจิต เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่นหลายด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม อาชญากรรม สุขภาพและความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งปัญหาสุขภาพจิตยังส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระยะยาวซึ่งในการแก้ปัญหาสุขภาพจิตนั้นเป็นนโยบายสำคัญประการหนึ่งของหลายๆ รัฐบาลที่ผ่านมาจากจนถึงรัฐบาลปัจจุบัน นำโดย อนุทิน ชาญวีรกูล นายกรัฐมนตรีได้เข้ามาบริหารประเทศ และเล็งเห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตอย่างเร่งด่วน จึงได้กำหนดแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขสุขภาพจิตที่ได้ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ ปี 2565 (2545) เพื่อให้ทุกหน่วยงานดำเนินการบูรณาการให้เป็นเอกภาพ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลรวมทั้งการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต

ยาเสพติดก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและอาชญากรรม เช่น การลักทรัพย์ การฉกชิงวิ่งราว ความรุนแรงในครอบครัวและสังคม เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เรื้อรังมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คู่กับสังคมไทยทั้งในเมืองและชนบท ปัจจุบันยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยมีขอบเขตและความรุนแรงขยายตัวมากยิ่งขึ้นทั้งในด้านการผลิตการค้าและการลำเลียง ซึ่งการแพร่ระบาดของยาเสพติดก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมเศรษฐกิจ การเมืองและการบริหารประเทศ ซึ่งจะส่งผลเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อมทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการบำบัดรักษา และการป้องกันปราบปราม รวมทั้งสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ ที่ไม่สามารถก่อให้เกิดผลผลิตแก่ประเทศชาติเท่าที่ควรได้

ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับภาครัฐมีแนวทางที่จะมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม เทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคมไทยให้เปลี่ยนแปลงไปด้วยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ในชุมชนและสังคมตามมาอย่างมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความยากจน ปัญหาสภาพแวดล้อม ปัญหาเศรษฐกิจ ตลอดจน

ปัญหาสุขภาพจิต ภาครัฐได้มีนโยบายและแนวทางต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ดูเหมือนว่าสิ่งที่ภาครัฐดำเนินการไม่ได้ทำให้ปัญหาลดลงกลับก่อให้เกิดปัญหาใหม่เพิ่มขึ้น เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคมและปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งมีความเกี่ยวโยงกันเป็นพลวัต ปัญหาสุขภาพจิตนับว่าเป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน สร้างความเดือดร้อนต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ส่งผลต่อความมั่นคงและการพัฒนาประเทศ ปัจจุบันภาครัฐได้มีมาตรการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาผู้ค้ายาเสพติด ผู้เสพยาเสพติด และสร้างสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่ โดยกำหนดให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขสุขภาพจิตในชุมชน ทั้งในเรื่องการเฝ้าระวัง การป้องกันการบำบัดรักษา และการติดตามช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดรักษา ซึ่งเป็นแนวทางที่ทำให้เกิดความร่วมมือและพลังในการแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน ประกอบกับผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวกับการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด จึงเล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขสุขภาพจิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสุขภาพจิตในพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขสุขภาพจิตในพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ที่เน้นความเข้าใจแบบเชิงลึก ประสพการณ์มุมมองใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

รูปแบบการวิจัย

- 1) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอาเสพติดในชุมชนสภาพปัญหาอาเสพติด ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาอาเสพติดของชุมชน และแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอาเสพติดในชุมชน
- 2) ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มเป้าหมายเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสังเกตและการสัมภาษณ์การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและเครื่องมือช่วยในการจดบันทึก ได้แก่ โทรศัพท์บันทึกเสียงสมุดจดบันทึกและปากกา
- 3) แบบสัมภาษณ์ จะแยกออกเป็น 2 ชุด ในการเก็บข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ คือ ชุดแรกเป็นของข้อมูลและข้อคำถามกับผู้ให้สัมภาษณ์ 4) การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีการสอบถามความสมัครใจผู้ให้ข้อมูลกับการวิจัยในการใช้ข้อมูลและผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย ประชาชนในพื้นที่อำเภอบางพลี ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติดได้แก่

- 1) ผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน)
- 2) เจ้าหน้าที่รัฐและท้องถิ่น (เจ้าหน้าที่เทศบาล/อบต., ตำรวจ, เจ้าหน้าที่ ป.ป.ส.)
- 3) ประชาชนทั่วไปและอาสาสมัครที่เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เช่น แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง, แบบบันทึกการสัมภาษณ์และสังเกต, เครื่องบันทึกเสียงและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน โดยมีการบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม พร้อมทั้งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบจากหลายแหล่งข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยเริ่มจากการถอดเทปสัมภาษณ์ การจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย การตีความและสังเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการตรวจสอบจากหลายแหล่งข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาอาเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลี

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า สภาพปัญหาอาเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลี เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบในหลายมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1.1) ลักษณะของปัญหายาเสพติดในพื้นที่ พบว่ายาเสพติดที่แพร่ระบาดในพื้นที่ส่วนใหญ่ ได้แก่ ยาบ้า ยาไอซ์ และกัญชา โดยกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือกลุ่มเยาวชนและวัยแรงงาน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีโอกาสเข้าถึงยาเสพติดได้ง่ายจากกลุ่มเพื่อน สภาพแวดล้อม และการใช้สื่อออนไลน์

1.2) สาเหตุของปัญหายาเสพติด ผู้ให้ข้อมูลเห็นตรงกันว่า สาเหตุสำคัญมาจากปัจจัยด้านครอบครัว เช่น การขาดการดูแลเอาใจใส่ การเลี้ยงดูที่ไม่ใกล้ชิด ปัจจัยด้านสังคม เช่น กลุ่มเพื่อน การเลียนแบบพฤติกรรม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เช่น ความยากจน การว่างงาน และความเครียดจากการดำรงชีวิต

1.3) ผลกระทบของปัญหายาเสพติดต่อชุมชน พบว่าส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การลักขโมย รวมถึงส่งผลต่อความสัมพันธ์ในชุมชน ทำให้เกิดความหวาดระแวงและความไม่ไว้วางใจระหว่างคนในพื้นที่

2. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

2.1) การเฝ้าระวังและแจ้งเบาะแส เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ประชาชนในพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ใช้กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเป็นการมีส่วนร่วมที่ประชาชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องใช้งบประมาณสูงและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่ประชาชนเป็นผู้ใกล้ชิดพื้นที่มากที่สุด (สุชาติ อรุณแสงโรจน์ ,2560,หน้า 123-135) การเฝ้าระวังในที่นี้หมายถึงการสังเกตพฤติกรรมความเคลื่อนไหว และสถานการณ์ที่อาจเกี่ยวข้องกับยาเสพติด รวมถึงการส่งต่อข้อมูลเบาะแสไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเพื่อให้เกิดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาอย่างทันทั่วถึง (อรรธรณ หุ่นดี 2531, หน้า 101-105) กล่าวถึงคนติดยาเสพติดไว้ว่า หากมีการกระทำที่ส่งผลให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรง หรือเป็นการกระทำโดยเจตนา ย่อมถือเป็นความผิดที่มีความรุนแรงและต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวยังมุ่งเน้นการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อความมั่นคงของสังคมและความปลอดภัยของประชาชน เป็นสำคัญ

จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนในพื้นที่ที่มีการเฝ้าระวังผ่านประสบการณ์และความคุ้นเคยกับชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชน อสม. ผู้ปกครอง และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งสามารถสังเกตความผิดปกติได้จากพฤติกรรมการมีสุขของกลุ่มวัยรุ่น การใช้พื้นที่เปลี่ยวในช่วงเวลากลางคืน การเข้าออกของบุคคลในบ้านเช่าหรือหอพักอย่างผิดสังเกต รวมถึงพฤติกรรมเสี่ยงรายบุคคล เช่น อาการก้าวร้าว เปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ หรือการใช้เงินผิดปกติในบริบทของอำเภอบางพลีซึ่งมีทั้งชุมชนดั้งเดิม หมู่บ้านจัดสรร และพื้นที่ใกล้แหล่งงานอุตสาหกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ (กระทรวงสาธารณสุข, 2558) ทำให้รูปแบบการเฝ้าระวังมีความแตกต่างกัน ชุมชนดั้งเดิมมักใช้ความสัมพันธ์และความคุ้นเคยเป็นฐานในการเฝ้าระวังขณะที่หมู่บ้านจัดสรรและพื้นที่เมืองจะพึ่งพาระบบรักษาความปลอดภัย กล้องวงจรปิด และการสื่อสารผ่านกลุ่มไลน์หรือสื่อออนไลน์ การแจ้งเบาะแสของประชาชนส่วนใหญ่มักกระทำผ่านผู้นำชุมชน อสม. หรือคณะกรรมการชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลที่ประชาชนให้ความไว้วางใจ โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนหรือครอบครัว ทั้งนี้ ประชาชนจำนวนไม่น้อยเลือกแจ้งข้อมูลในลักษณะไม่เปิดเผยตัวตน เนื่องจากมีความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยและความสัมพันธ์ในชุมชน อุปสรรคสำคัญของการเฝ้าระวังและแจ้งเบาะแส ได้แก่ ความกลัวการถูกเอาคืน ความไม่ชัดเจน ของช่องทางรับแจ้ง และความไม่เชื่อมั่นต่อผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนเลือกที่จะไม่แจ้งข้อมูล แม้จะพบพฤติกรรมเสี่ยงก็ตาม

2.2) การเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการของชุมชนและหน่วยงานรัฐ การเข้าร่วมกิจกรรมและโครงการของชุมชนและหน่วยงานรัฐ เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่พบมากที่สุดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีการจัดอย่างเป็นทางการ

มีหน่วยงานรับผิดชอบชัดเจน และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้โดยไม่ต้องเผชิญกับความเสี่ยง โดยตรงเหมือนการแจ้งเบาะแสหรือการเผชิญหน้ากับผู้กระทำผิด

จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนมีการเข้าร่วมกิจกรรมในหลายลักษณะ สอดคล้องกับแนวคิดของ กรรณทิวา มุณีแนม (2561) ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ด้านยาเสพติด การอบรมให้ความรู้ การประชุมประชาคม การจัดกิจกรรมเยาวชน กิจกรรมกีฬา และกิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด เสริมสร้างความเข้าใจต่อบทบาทของประชาชน และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ร่วมกับหน่วยงานรัฐและองค์กรชุมชน (อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง.2522 หน้า 19) ในด้านรูปแบบการมีส่วนร่วม พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มักมีบทบาทในระดับการเข้าร่วมและการสนับสนุนกิจกรรม เช่น การเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม การช่วยประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนแรงงาน เวลา หรือทรัพยากรบางส่วน ทั้งนี้ ประชาชนรู้สึกสบายใจในการมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าว เนื่องจากไม่ต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อผลลัพธ์ของโครงการและไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของตนเอง บทบาทของหน่วยงานรัฐและองค์กรชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะการริเริ่มโครงการ การจัดสรรงบประมาณ การประสานงานและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร หากกิจกรรมมีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ความต้องการของประชาชน และจัดอย่างต่อเนื่อง จะช่วยเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3) การมีส่วนร่วมผ่านกลไกชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นว่า การมีส่วนร่วมผ่านกลไกชุมชน เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีบทบาทสำคัญต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากกลไกชุมชนทำหน้าที่เป็นโครงสร้างรองรับที่ช่วยให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ มีการประสานงาน และสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง กลไกชุมชนในพื้นที่ประกอบด้วยผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน เครือข่ายอาสาสมัคร และเครือข่ายภาคประชาชน (ว่าที่ ร.ต.รณกฤต จิตต์ธรรม 2563) ซึ่งร่วมกันขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในระดับพื้นที่ บทบาทของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยทำหน้าที่กำหนดทิศทางวางแผน และประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางในการรับแจ้งข้อมูลและปัญหาจากประชาชน การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง โปร่งใส และได้รับความไว้วางใจ จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นให้ประชาชนกล้าเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น นอกจากนี้ เครือข่ายอาสาสมัครในชุมชน เช่น อสม. ชรบ. และอปพร. มีบทบาทสำคัญในการเฝ้าระวังเชิงพื้นที่การเข้าถึงครัวเรือนกลุ่มเสี่ยง และการสนับสนุนกิจกรรมเชิงป้องกัน อาสาสมัครเหล่านี้มักเป็นบุคคลที่ประชาชนคุ้นเคยและไว้วางใจ จึงสามารถทำงานเชิงรุกและลดช่องว่างระหว่างชุมชนกับหน่วยงานรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมผ่านกลไกชุมชนยังเกิดขึ้นผ่านเวทีประชาคม การประชุมหมู่บ้าน และช่องทางสื่อสารของชุมชน เช่น กลุ่มไลน์ชุมชน ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนข้อมูลแสดงความคิดเห็นและร่วมกำหนดแนวทางในการจัดการปัญหาเสพติดในพื้นที่ ทั้งนี้ การมีเวทีที่เปิดกว้างและปลอดภัยช่วยลดความหวาดระแวงและสร้างความร่วมมือระหว่างคนในชุมชน

2.4) การป้องกันในระดับครอบครัว การป้องกันในระดับครอบครัวเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากครอบครัวเป็นหน่วยสังคมแรกที่มีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรมของสมาชิก (ทับทิม และศิริทยา 2559) โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดครอบครัวในพื้นที่มีบทบาทในการสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดให้แก่บุตรหลานผ่านการอบรมเลี้ยงดู การให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและผลกระทบของยาเสพติดการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ปกครอง และการจัดสภาพแวดล้อมในครอบครัวให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ การดูแลใกล้ชิดและการกำกับติดตามพฤติกรรมของบุตรหลาน เช่น การรู้จักกลุ่มเพื่อน การกำหนดเวลาเข้าออกบ้าน และการสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงยังช่วยลดโอกาสการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสัมพันธ์ที่ดีและการสื่อสารภายในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยป้องกัน

ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาทางสาธารณสุข (2541) ครอบครัวที่เปิดโอกาสให้สมาชิกพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟังปัญหา และให้คำปรึกษาอย่างไม่ตัดสิน จะช่วยให้บุตรหลานกล้าเปิดเผยปัญหาและขอความช่วยเหลือเมื่อเผชิญกับแรงกดดันจากภายนอก เมื่อครอบครัวพบสัญญาณความเสี่ยงหรือพฤติกรรมที่อาจเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มักเลือกจัดการปัญหาภายในก่อน เช่น การพูดคุย ตักเตือน หรือขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่ไว้ใจได้ เช่น ญาติ ผู้นำชุมชน หรืออาสาสมัครในพื้นที่ ทั้งนี้ การตัดสินใจประสานหน่วยงานภายนอกยังพบในสัดส่วนที่ไม่มาก เนื่องจากความกังวลเรื่องการตีตราและผลกระทบ ต่อภาพลักษณ์ของครอบครัว

2.5) การร่วมมือกับโรงเรียน/สถานประกอบการ เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีบทบาทสำคัญต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถาบันหลักในการดูแลเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงสำคัญ ขณะที่สถานประกอบการเป็นแหล่งรวมตัวของประชากรวัยแรงงานและแรงงานเคลื่อนย้ายจำนวนมาก ซึ่งอาจมีความเปราะบางต่อปัญหาเสพติดและป้องกันปัญหาเสพติดเป็นปัญหาทางสาธารณสุข (2541) การร่วมมือระหว่างประชาชน ชุมชน โรงเรียน และสถานประกอบการจึงเป็นการสร้างระบบเฝ้าระวังเชิงสังคมที่ครอบคลุมพื้นที่การใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน ในด้านความร่วมมือกับโรงเรียน พบว่าโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันปัญหาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนผ่านเครือข่ายผู้ปกครองการจัดกิจกรรมรณรงค์และการให้ความรู้ การสร้างทักษะชีวิต และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชน เมื่อพบสัญญาณเสี่ยงของนักเรียน เพื่อให้เกิดการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที นอกจากนี้ ประชาชนและชุมชนยังมีบทบาทในการเฝ้าระวังพื้นที่รอบโรงเรียน (ชนิตา ศิริพันธ์ 2561, หน้า 67-79) เช่น จุดมั่วสุม ร้านเกม หรือพื้นที่เปลี่ยว เพื่อเสริมการดูแลจากโรงเรียนและลดโอกาสการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงนอกเวลาเรียน ในด้านความร่วมมือกับสถานประกอบการ ผลการวิจัยพบว่าสถานประกอบการบางแห่งมีการกำหนดมาตรการและกติกายาในองค์กรเพื่อป้องกันปัญหาเสพติด เช่น การอบรมให้ความรู้ การตรวจสอบสารเสพติด และการกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน ควบคู่กับการดูแลด้านสวัสดิการและสุขภาพของแรงงาน เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงจากความเครียดและปัญหาส่วนบุคคล

2.6) การสนับสนุนการบำบัดฟื้นฟู และการคืนคนดีสู่สังคม เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาเสพติดในระยะยาว แม้จะเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นน้อย เมื่อเทียบกับการป้องกันเชิงเฝ้าระวังหรือการเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความเชื่อ ความกลัว และการตีตราทางสังคม (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2557, หน้า 24-36) หากชุมชนสามารถมีบทบาทสนับสนุนกระบวนการบำบัดและฟื้นฟูได้อย่างเหมาะสม จะช่วยลดการกลับไปเสพซ้ำและเสริมสร้างความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาเสพติดครอบครัวและชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้เสพเข้าสู่กระบวนการบำบัด โดยมีบทบาท ในการชักชวน ให้กำลังใจ และประสานการเข้าถึงบริการที่เกี่ยวข้องหลายครอบครัวยังคงมีความลังเลในการส่งผู้เสพเข้าสู่ระบบบำบัด เนื่องจากความกลัวการถูกตีตราและผลกระทบต่ออนาคตของบุตรหลาน (สุชาติ อรุณแสงโรจน์ , 2560, หน้า 123-135) การสนับสนุนด้านจิตใจและการลดการตีตราเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการฟื้นฟูผู้ที่ผ่านการบำบัดจำเป็นต้องได้รับการยอมรับจากครอบครัวและชุมชน การให้โอกาสกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับชุมชนและการไม่ซ้ำเติมหรือประณามจะช่วยเสริมสร้างกำลังใจและลดแรงกดดันทางสังคม

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลี มิได้เป็นเพียงกิจกรรมเชิงสังคมเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่อาศัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการทำงานแบบเครือข่าย เพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน”

อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผลการศึกษาสภาพปัญหาสุขภาพเสพติดในพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาสุขภาพเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลีเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อในหลายมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและวัยแรงงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาสุขภาพเสพติดมิได้เป็นเพียงปัญหาส่วนบุคคล แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด (อ้างอิง โดมธราดล อนันตสถาน 2555) ที่อธิบายว่า สภาพปัญหาสุขภาพเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลีเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อในหลายมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิต และมีได้เป็นเพียงปัญหาส่วนบุคคล แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง สอดคล้องโดยตรงกับ แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งอธิบายว่ายาเสพติดเป็นปัญหาทางสังคมและสุขภาพ (Social and Health Problem) ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น แรงจูงใจ ความเครียด ความอยากสูบบุหรี่ และปัจจัยภายนอก เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สภาพแวดล้อมทางสังคม และภาวะทางเศรษฐกิจ แนวคิดดังกล่าวมองว่ายาเสพติดมิใช่พฤติกรรมเบี่ยงเบนเฉพาะรายบุคคล แต่เป็นผลผลิตของโครงสร้างทางสังคมและบริบทชุมชน หากสภาพแวดล้อมเอื้อต่อความเสี่ยง เช่น ความยากจน การว่างงาน ความเปราะบางของครอบครัว และการขาดกิจกรรมสร้างสรรค์ในชุมชน จะเพิ่มโอกาสที่บุคคล โดยเฉพาะเยาวชนและวัยแรงงาน จะเข้าสู่วงจรยาเสพติดได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาสุขภาพเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลีมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างชัดเจน

ดังนั้น ผลการวิจัยจึงยืนยันกรอบแนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มองว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่สามารถดำเนินการเฉพาะในระดับบุคคลหรือเชิงลงโทษตามกฎหมายเท่านั้น แต่จำเป็นต้องดำเนินการในระดับโครงสร้างสังคม ผ่านการพัฒนาชุมชน การสร้างเครือข่าย การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว และการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

2. อภิปรายผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลี มีลักษณะเป็นการทำงานแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐ ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ ผ่านกิจกรรมรณรงค์ เครือข่ายชุมชน และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ของ Mintzberg (ศิริลักษณ์ ตันตยกุล.2567) ที่มองว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการที่องค์กรต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อม โดยอาศัยความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย ในบริบทของงานวิจัยนี้ ประชาชนถือเป็น “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก” ที่เข้ามามีบทบาทร่วมกับภาครัฐในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่และยังสอดคล้องกับแนวคิด การจัดการทรัพยากรมนุษย์ร่วมสมัย (อ้างอิง จักรภพ ศรีมณี, 2568) ผลการวิจัยยังสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์ร่วมสมัย ซึ่งมองว่าทรัพยากรมนุษย์เป็น “ทุนมนุษย์ (Human Capital)” ที่มีคุณค่าและมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรและสังคมโดยในบริบทของงานวิจัยนี้ ประชาชน ผู้นำชุมชน และแกนนำเครือข่าย ถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย : หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเขต/อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา สถานประกอบการ และหน่วยงานด้านสาธารณสุข เพื่อสร้างระบบการทำงาน แบบเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม
2. ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการ : มีการจัดตั้งหรือพัฒนากลไกการทำงานในระดับชุมชน เช่น คณะทำงานหรือเครือข่ายชุมชนด้านการป้องกันยาเสพติด ให้มีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน พร้อมทั้งจัดให้มีการประชุมติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ปัญหาที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที
3. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาศักยภาพประชาชนและผู้นำชุมชน : ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและแกนนำเครือข่าย โดยจัดอบรมให้ความรู้ด้านยาเสพติด ทักษะการสื่อสาร การสร้างแรงจูงใจ และการทำงานเชิงเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำชุมชนสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและเป็นผู้นำทางความคิดในการขับเคลื่อนกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมบทบาทของครอบครัว : ให้ความสำคัญกับบทบาทของครอบครัวในฐานะ “ด่านแรกของการป้องกัน” โดยส่งเสริมกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการสังเกตพฤติกรรมเสี่ยงของบุตรหลาน และการสื่อสารเชิงบวกในครอบครัว เพื่อป้องกันการเข้าสู่วงจรยาเสพติดตั้งแต่ระยะเริ่มต้น
5. ข้อเสนอแนะด้านการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย : สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เช่น โรงเรียน สถานประกอบการ วัด และองค์กรภาคประชาชน เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมรณรงค์ สร้างพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเยาวชน และจัดระบบการเฝ้าระวังในชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
6. ข้อเสนอแนะด้านการสื่อสารและการสร้างความตระหนักรู้ : พัฒนาระบบการสื่อสารสาธารณะในชุมชน เช่น การใช้สื่อท้องถิ่น สื่อออนไลน์ กลุ่มไลน์ชุมชน หรือเสียงตามสาย เพื่อเผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด แนวทางการป้องกันและช่องทางขอความช่วยเหลือ เพื่อเพิ่มระดับความตระหนักรู้และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง
7. ข้อเสนอแนะด้านการคุ้มครองและสร้างความมั่นใจแก่ประชาชน : มีมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยแก่ประชาชนที่ให้ข้อมูลหรือแจ้งเบาะแส เช่น การรักษาความลับ การไม่เปิดเผยตัวตน และการสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการทำงานของหน่วยงานรัฐ เพื่อลดความกลัวและเพิ่มความกล้าในการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายพื้นที่ศึกษาไปยังอำเภอหรือจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน เช่น พื้นที่เมือง พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท และพื้นที่ชนบทเพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สามารถอธิบายภาพรวมในระดับจังหวัดหรือระดับภูมิภาคได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. งานวิจัยควรให้ความสำคัญกับบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด เช่น การใช้สื่อออนไลน์ในการรณรงค์ การแจ้งเบาะแส หรือการสร้างเครือข่ายชุมชนออนไลน์ ซึ่งเป็นแนวโน้มใหม่ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของประชาชนในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558) ปัญหาเสพติดให้โทษ

กระทรวงสาธารณสุข. (2541) ป้องกันปัญหาเสพติดเป็นปัญหาทางสาธารณสุข

กรรณทิวา มุณีแหมม. “แนวทางแก้ไขปัญหาเสพติดโดยผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ ตำบลบาราเฮาะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี.”

จักรภพ ศรีมณี. (2568) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ร่วมสมัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ชนิดา ศิริพันธ์. (2561) การบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมพฤติกรรมผู้เรียนให้ห่างไกลจากยาเสพติด. วารสารสถาบันวิจัยและการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

โตมรราดล อนันตสาน. (255) “ความคิดเห็นของข้าราชการครูกับนโยบายแนวทางการป้องกัน การติดยาเสพติดตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: โรงเรียนมัธยมศึกษาเพชรพิทยา คม จังหวัดเพชรบูรณ์,” รายงานการวิจัย

ว่าที่ ร.ต.รณกฤต จิตต์ธรรม.(2563) การป้องกันและการแก้ไขปัญหาเสพติดโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน. แขวงหลักสอง เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

ศิริลักษณ์ ตันตยกุล. (2567) แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์.มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2557) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุชาติ อรุณแสงโรจน์. (2560) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำ.มหาวิทยาลัยบูรพา

อรรวรรณ หุ่นดี. (2531) ยาและสิ่งเสพติดให้โทษ.วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง. (2552) คำบรรยายลักษณะวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.,